

WITTMAN TIBOR, A TANÁR ÉS A KOLLÉGA

Szerencsésnek tarthatom magam, hogy Wittman Tibor csaknem másfél évtizedes szegedi tartózkodásának (1958–1972) teljes időszakát közelében tölthettem el, előbb hallgatójaként, utóbb mint kollégája. Egyszerre kell tehát szólnom a tanárról és a kollégáról. 1958 őszén lettem II. éves a szegedi egyetemen, éppen akkor, amikor Wittman Tibor első szemeszterét kezdte itt docensként. Persze, mi, akkor II. éves hallgatók, még nem tudtuk, hogy a körünkben megjelent fiatalember (35 éves volt akkor) tekintélyes felsőoktatási gyakorlattal rendelkezett, közel féltucat oktatási intézményben tanított már (a jászberényi tanítóképzőben, a budapesti és a pécsi tanárképző főiskolán, a Lenin Intézetben, majd egy évet a debreceni egyetemen). Ami feltűnt nekünk, az mindenekelőtt az volt, hogy nagy tudású, széles látókörű oktató keze alá kerültünk. Én mindjárt 1958 őszén heti hat órában hallgattam Wittman Tibort. Főkéllégiumát *Az olasz és a flamand korakapitalizmus*, speciális kollégiumát *A második jobbgység* címmel tartotta. Hozzá jártam szemináriumra, mely *A középkori város* címet viselte, de voltaképpen a félév nagy részében Dino Compagni krónikáját elemeztük. 1959 tavaszán *A németalföldi forradalom* címmel hirdette meg főkéllégiumát. Az elsők között voltunk, akik új kutatási eredményeket bőséggel hozó későbbi nagy munkáiból ízelítőt kaptunk, szemelvényeket, fejezeteket hallhattunk. Mi sem állt távolabb Wittman Tibortól, mint az, hogy gondosan fésült, iskolamesteri pedantériával lekerekített előadásokat tartson. Amikor oktatott, szinte izzott, vibrált körülötte a levegő. Csapongtak gondolatai, az egyszerre sokat elmondani akaró ember mohóságával öntötte belénk a tudást. Megannyi kitérőt tett, ha észrevette, hogy nem tudjuk követni gondolatait. Nem csupán tanított egyetemes történetet, hanem valóban egyetemes történeti méretekben gondolkodott. A firenzei osztályharcokkal foglalkozó szemináriumban a világ legtermészetesebb módján került elő Avicenna és az arab természettudomány, vagy az angol középkor nem egy kérdése. Szigorú, sokat követelő vizsgáztató volt (akadt olyan hallgatótársunk, aki franciául kollokvált nála), akit mindennél jobban érdekelt az, hogy hallgatói látják-e a lényegét, amelyet – mi tagadás – oly sok évszám, adat, apróbb és nagyobb összefüggés nem-tudása

takart el előlünk. Megvetette és kigúnyolta a magolást, a biflázást; számunkra váratlan és olykor érthetetlen produkciókat honorált jó jeggyel, ha azokban felfedte, vagy inkább felfedni vélte a gondolkozni akarás szikráit.

Másként tanított nekünk történelmet, mint ahogy akkor általában szokásos volt. Merészen általánosított, magasröptű eszmefuttatásokat engedett meg magának, és sajátos ajakmozdulattal juttatta kifejezésre: tudja és ugyanakkor sajnálja, hogy nem vagyunk ebben partnerei. Különös érdeklődést tanúsított elméleti kérdések iránt. Alkotó módon alkalmazta a marxista történelemszemléletet, nem tekintette dogmának a marxi-lenini tétéleket. Mint hallgatók a későbbiek során is megcsodáltuk sokoldalúságát. Mindezekelőtt azt, hogy újabb és újabb nagy szeleteket vont be a középkor, illetve a feudális kor egyetemes történetének irdatlanul nagy területéről oktató munkájába. Ezzel voltaképpen egy nagyívű tudományos tevékenység legfrissebb eredményeit vitte be az oktatásba. Amikor Szegedre került, már túl volt a magyar reformkor, a XVII. századi erdélyi függetlenségi mozgalmak, a közép-európai Habsburg-problematika és az árforradalom kutatásán, itt terebélyesedtek ki a németalföld aranykorára, a spanyol abszolutizmus és hanyatlás, valamint a spanyol gyarmati uralom (elsősorban Latin-Amerika) kérdéseire vonatkozó vizsgálatai.

Wittman Tibor nem élettől elvonultan oktatott és kutatott. Nagy részt vállalt az egyetemi közéletből. 1959-től haláláig tanszékvezetője volt a Középkori Egyetemes Történeti (utóbb Középkori Egyetemes Történeti és Latin-Amerika Története nevet viselő) Tanszéknek. 38 évesen, 1961-ben nyert egyetemi tanári kinevezést. Előbb egy évig (1963–1964) dékánhelyettese volt a szegedi bölcsészkarnek, majd három éven át (1964–1967) oktatási rektorhelyettese a szegedi József Attila Tudományegyetemnek. 32 évesen vált a történelemtudományok kandidátusává, 39 évesen a történelemtudományok doktorává. Abban a nagy tempóban, amelyet önmaga számára diktált a tudományos eredmények elérésében, a publikációkban, mintha érezte volna, hogy kevés lesz az ideje. Nemes megszállottsággal, szinte önmérsztően dolgozott. Hosszú és fárasztó tanulmányutakat tett három földrészen. A vietnami történeti fejlődésről éppen úgy volt szava, mint a potosi aranybányászatról, vagy a csehek fehérhegyi vereségéről.

Mint kollégát már elsősorban az általa sajnálatosan rövid idő alatt befutott tudományos pálya magas íve, szinte mesterien megkomponált tudatossága ragadott meg. Azé a nyugtalan, állandóan új és új felismerésre vágyó emberé, aki – mint a virágról virágra szálló méhecske – belső kényszertől űzve ment át újabb és újabb országok és régiók történetére, tanulva meg új nyelveket, dolgozva bele magát új és új problémákba, hogy tisztán lásson a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet legfontosabb kérdéseiben: a történelem kohójában hogyan „olvadt meg” a gazdag Spanyolország, s hogyan

nyert acélos erőt a fejlődés első vonalába került hajdani spanyol gyarmat, Németalföld, illetve Hollandia. Aztán megragadott, hogy ez az állandóan vibráló ember miként lelt otthonra Szegeden. A pesti egyetem elvégzése és halála közti 26 évének nagyobbik részét Szegeden töltötte, itt egy helyütt többet, mint amennyit más helyeken együttvéve. Bámultam munkabírását, hogy a hajnali pesti gyorson a vonat pislákoló villanyfényénél Ruggiero Romanót olvasott, máskor Braudelt vagy Csisztozvonovot. Példát mutatott arra, miként lehet Szegedről magas színvonalon egyetemes történelmet művelni. A sors úgy hozta, hogy két évig főnököm is volt, amikor megbízottként a Középkori Magyar Történelmi Tanszékot vezette (tartott is előadást a XIV–XV. századi magyar történelemről). Segítőkéz kolléga volt. Nagyra becsülte és tisztelte a tehetséget. Sokat foglalkozott az arra érdemes fiatalokkal. Az, hogy Szegeden ma nemzetközileg jegyzett latin-amerikai történelmi kutatás van, nem választható el Wittman Tibor személyétől. Fájdalmasan rövidre szabta élte napjait a sors, hiszen már 11 éve halott, s ha élne, még mindig csak 60 éves, javakorabeli tudós lenne. Azon kevesek közé tartozik, akik haláluk után is élnek. Él műveiben, az általa megalapozott tudományos iskolában, él a tanítványok és kollégák emlékezetében.

Gyula Kristó

TIBOR WITTMAN: EL PROFESOR Y EL COLEGA

El autor actualmente es el Rector de la Universidad József Attila. El artículo es la versión de su discurso presentado en la conferencia científica organizada en el 60 aniversario del nacimiento del profesor Tibor Wittman.

El autor quien era uno de los primeros discípulos del profesor Wittman estaba trabajando junto con Tibor Wittman como joven profesor.

Nos habló sobre la personalidad de Tibor Wittman, sobre su dinamismo humano.